

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING**

BESLUT
2017-04-10
Meddelat i Linköping

Mål nr
7986-16
7987-16

KONKURRENSVERKE

2017-04-10

Avd

Dnr

KSnr

Aktbil

SÖKANDE

1. Skanova AB, 556446-3734
2. TeliaSonera Sverige AB, 556430-0142

Ombud: Advokaterna Olof Larsberger och Carl Norén
Kastell Advokatbyrå AB
Box 7169
103 88 Stockholm

MOTPART

1. Flens kommun, 212000-0332

Ombud: Advokaten Kristian Pedersen och bitr. juristen Olle Lindberg
Advokatfirman Kahn Pedersen
Box 16119
103 23 Stockholm

2. IP-Only Networks AB, 556597-6122
753 81 Uppsala

SAKEN

Förutsättningar för överprövning av avtals giltighet enligt lagen (2007:1091)
om offentlig upphandling (LOU)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Ansökan avvisas.

Dok.Id 282555

Postadress

Box 406

581 04 Linköping

Besöksadress

Brigadgatan 3

Telefon

013-25 11 00

E-post: [forvaltningsratten@linkoping@dom.se](mailto:forvaltningsratten@linkoping.dom.se)
www.forvaltningsratten@linkoping.domstol.se

Telefax

013-25 11 40

Expeditionstid

måndag–fredag

08:00–16:00

YRKANDEN M.M.

Flens kommun (Kommunen) och IP-Only Networks AB (IP-Only) har den 17 juni 2016 ingått samarbetsavtal avseende bredbandsutbyggnad (Avtalet).

Skanova AB och TeliaSonera Sverige AB (Telia) yrkar i ansökan om överprövning att förvaltningsrätten ska besluta att Avtalet är ogiltigt.

Kommunen och IP-Only yrkar att ansökan ska avvisas.

VAD PARTERNA HAR ANFÖRT

Skriftväxlingen i målet är omfattande. Parternas inlagor är innehållsrika och försedda med rättslig argumentation med hänvisningar till olika rättskällor. Förvaltningsrätten har tagit del av allt parterna anfört, även sådant som inte redovisas i domen.

Telia

Avtalet innebär att Kommunen genomför anskaffning mot ekonomisk ersättning. Eftersom upphandlingen av Avtalet inte har annonserats, är det fråga om en otillåten direktupphandling. Att Avtalet innehåller vissa delar som inte innebär anskaffning saknar betydelse.

Ett stamnät är ett svartfibernät och utgör den centrala delen av ett bredbandsnät dit lokala nät ansluts. Varje sträcka av stamnätet dras mellan två s.k. tekniknoder. Ett spridningsnät kan betecknas som den lokala delen av ett bredbandsnät genom vilket enskilda fastigheter ansluts till bredbandsnätet. Spridningsnätet kopplas samman med stamnätet i en tekniknod.

Kommunen anskaffar genom Avtalet dels arbeten för etablering av nytt stamnät och nya tekniknoder till en beräknad kostnad om 20 miljoner kr, dels anslutning av kommunala punkter samt drift och underhåll av desamma till en kostnad om minst 7 050 000 kr.

Det följer av Avtalets systematik och ordalydelse, bl.a. det som anges i punkt 7 i Avtalet under rubriken ”Kommunens åtagande; information och beställning”, att etablering av stamnät ingår i Avtalet. Det är även logiskt mot bakgrund av att spridningsnätet, som IP-Only ska etablera och äga, ska samförläggas med stamnätet. Samförläggningen lär innebära avsevärda kostnadsbesparingar för IP-Only. Punkt 7 i Avtalet är ingen hänvisning till Kommunens skyldigheter enligt 3 kap. lagen (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät, utan ett åtagande att ”bygga ut stamnät”. Att tidigare avtal avseende utbyggnad av Kommunens bredbandsnät har löpt ut den 31 december 2016 talar för att Kommunen har behov av att ingå ett nytt avtal. Tidsplanen i Avtalet och uppgifter på Kommunens hemsida talar för att påståendet att etableringen av stamnät inte ingår i Avtalet är en efterhandskonstruktion. Ersättningen för etablering av stamnät är uppskattad och ska slutligen beräknas ”enligt mellan Parterna överenskomna villkor”.

Enligt Avtalet ska Kommunen även beställa minst 15 kommunala punkter till en kostnad om 1 500 kr per punkt och månad. Till detta kommer en anslutningskostnad om 20 000 kr per punkt. Med beaktande av avtalstiden innebär Avtalet en total ersättning om minst 7 050 000 kr. Vid avrop av ytterligare kommunala punkter kan det reella värdet vara mångdubbelt större.

Avtalet anger att IP-Only ska etablera, äga och ansvara för allt spridningsnät m.m. och att IP-Only har rätt att ansluta bl.a. villor och fritidshus. IP-Only har därvid rätt att ta ut ersättning från de fastigheter som ansluter sig till spridningsnätet. Denna del av Avtalet medför inte några egentliga transaktioner, eftersom Kommunen inte blir ägare till spridningsnätet. Det är alltså

inte fråga om kommunal anskaffning. Det är istället fråga om ett kontraktsvillkor för att få leverera anskaffningen enligt Avtalet. Omständigheten att IP-Only äger spridningsnätet medför att det aldrig kan vara fråga om en tjänstekoncession.

Någon överenskommelse motsvarande Avtalet krävs inte för att en operatör ska kunna etablera fibernät och erbjuda fastighetsägare tjänster baserade på infrastrukturen. Att en sådan operatör kan behöva ingå hyresavtal med en annan infrastrukturhållare och avtal med markägare är irrelevant i sammanhanget.

Avtalets beståndsdelar är delbara och möjliga att behandla i separata affärer. Av Kommunens påstående att etableringen av stamnät ska upphandlas separat följer att detta arbete kan separeras från övrig anskaffning enligt Avtalet. Kommunens anskaffning av anslutning av kommunala punkter är också möjlig att separera från kravet på etablering av spridningsnät. Innebörden av punkt 4 i Avtalet är att IP-Only ska ansluta punkter i Kommunens fastigheter med en tekniknod i stamnätet genom ett svartfiberpar. Detta arbete förutsätter inte att det redan finns ett spridningsnät mellan den kommunala punkten och tekniknoden, utan arbetet består i att just anlägga ett sådant svartfiberpar.

Direktupphandlingen får anses påbörjad först vid avtalstecknandet den 17 juni 2016, eller i vart fall efter den 18 april 2016. Varken Kommunens kontakter med IP-Only eller Telia visar att ett upphandlingsförfarande har påbörjats dessförinnan. Om Avtalet skulle bedömas vara en tjänstekoncession finns det förutsättning för att ogiltigförklara Avtalet enligt bestämmelserna i Koncessions- och Rättsmedelsdirektiven. För det fall Avtalet skulle bedömas vara en koncession ligger det dock närmare till hands att bedöma det som en byggkoncession snarare än en tjänstekoncession.

Kommunen varken tillhandahåller eller driver publika telenät, eller tillhandahåller teletjänster i den mening som avses i 1 kap. 4 § LOU. Kommunen är inte anmäld som operatör hos Post- och telestyrelsen och agerar inte som aktör på marknaden, utan som en offentlig beställare och delfinansiär av infrastrukturen. Av Avtalet framgår att det är IP-Only som ska utföra sådan verksamhet som avses i teleundantaget, jfr Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 3684-14.

Kommunen

Avtalets huvudsakliga föremål är att erbjuda bredbandstjänster till samtliga fastigheter i Kommunen. Projektet sker inom ramen för en bredbandssatsning som är av stor vikt för Kommunen. Eftersom något motsvarande projekt inte har genomförts av marknadens aktörer på eget initiativ, har Kommunen ställts inför valet att antingen själv genomföra projektet eller att uppdra åt en leverantör att erbjuda de aktuella tjänsterna.

Kommunen har under 2015 och 2016 haft kontakt med bl.a. Telia angående bredbandsutbyggnaden. Dialogen resulterade inte i något avtal, eftersom Telia inte var intresserat av projektet på de villkor som diskuterades. Dialogförfarandet med IP-Only påbörjades senast den 12 april 2016, vilket framgår av e-postmeddelande, och resulterade i den tjänstekoncession som regleras i Avtalet.

Avtalet innebär dels att Kommunen ska låta bygga ut stamnätet och därefter hyra ut det till den som önskar, dels att IP-Only ska etablera, äga och ansvara för allt spridningsnät och därvid erbjuda samtliga fastigheter i Kommunen tillgång till bredband.

Utbyggnaden av stamnätet ingår inte i Avtalet. Detta arbete kommer att upphandlas genom ett annonserat förfarande vid en senare tidpunkt. Avsnitt

7 i Avtalet "Information" syftar bl.a. på Kommunens planer att bygga ut stamnätet. "Beställning" avser de kommunala punkterna. Ingenstans anges att Kommunen beställer etablering av stamnät från IP-Only. Någon ersättning för utbyggnaden av stamnätet framgår inte av Avtalet och något annat har inte överenskommit. Kostnaden har endast beskrivits som cirka 20 miljoner kr, då den är oväsentlig för Avtalet.

Att investeringar i stamnätet omnämns i samband med redogörelsen för Avtalet på Kommunens hemsida kan inte tillmätas någon självständig betydelse, då det aktuella projektet endast är ett led i Kommunens övergripande mål och arbete att öka bredbandstillgängligheten. Telias uppfattning om tidsplanen är felaktig. Kommunen bygger kontinuerligt ut sitt stamnät. Det finns därför ingen definitiv start- och sluttid för utbyggnaden. Kommunen har tidigare haft ett upphandlat avtal avseende utbyggnaden av stadsnätet som löpte ut den 31 december 2016. Utbyggnaden av stamnätet är inte endast kopplad till IP-Onlys utbyggnad. Samförläggning kommer att ske med alla berörda parter, vilket är en skyldighet enligt lagen (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät.

Avtalet utgör en odelbar enhet och är en tjänstekoncession. IP-Only ska betala en avgift till Kommunen för varje aktiv punkt och Kommunen ska betala IP-Only en månatlig avgift och anslutningskostnad för de kommunala punkterna. Ersättningarna enligt Avtalet tar i allt väsentligt ut varandra. Avtalets helt dominerande del är möjligheten att ansluta tusentals andra möjliga punkter, av vilka endast en försvinnande liten del är kommunala. IP-Only får den klart största delen av sin ersättning från de fastigheter som ansluter sig till spridningsnätet. För detta står IP-Only hela risken. Att anslutningarna av de kommunala punkterna faktiskt ingår i Avtalet är en naturlig följd av att IP-Only åtar sig att etablera ett spridningsnät som möjliggör sådan anslutning.

Det är inte fråga om en byggkoncession. Bredbandstjänsterna är det huvudsakliga syftet med Avtalet. Varken Kommunen eller användarna är intresserade av infrastrukturen som sådan. Att anläggning av kablage och kanalisering måste göras, medför inte att byggandet som sådant utgör det huvudsakliga ändamålet. Projektet har betydande likheter med förutsättningarna i Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 3684-14.

I vart fall är teleundantaget tillämpligt på Avtalet. Avtalet syftar uteslutande till tillhandahållande av ett publikt nät för bredband och bredbandstjänster till allmänheten inom Kommunen. Kommunen kommer att äga och bygga ut stamnätet.

IP-Only

IP-Only instämmer i det Kommunen anför och att LOU inte är tillämplig på Avtalet. Telias beskrivning avseende bredbandsnät är riktig.

Kommunen har i dag ett befintligt stamnät, som är möjligt för IP-Only att hyra. När det finns ett befintligt stamnät blir IP-Onlys kostnad för att etablera ett heltäckande fibernät betydligt lägre. Det befintliga stamnätet är dock inte tillräckligt. Det krävs ytterligare utbyggnad för att samtliga fastighetsägare i Kommunen ska kunna erbjudas fiberanslutning.

Det Kommunen har åtagit sig enligt Avtalet är en kompletterande utbyggnad för cirka 20 miljoner kr av stamnätet, som IP-Only senare får hyra av Kommunen. Det är inte IP-Only som ska svara för Kommunens utbyggnad av stamnätet. Den får Kommunen upphandla enligt gängse regler. IP-Only är ingen egen byggtreprenör, utan köper in sådana tjänster. För att möjliggöra en hög utbyggnadstakt måste IP-Only kunna ställa vissa krav på att Kommunens utbyggnad av stamnätet sker i samband med IP-Onlys övriga utbyggnad. Samförläggningen kan innebära besparingar avseende grävkost-

naden för både IP-Only och Kommunen. IP-Only står den ekonomiska risken för projektet och den beräknade investeringskostnaden uppgår till 200 miljoner kr.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Rättslig reglering

LOU gäller för offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster samt av byggkoncessioner. Lagen gäller även när upphandlande myndigheter anordnar projekttävlingar. I fråga om tjänstekoncessioner gäller endast 1 kap. 12 § (1 kap. 2 § LOU).

LOU gäller inte för kontrakt som huvudsakligen syftar till att ge en upphandlande myndighet möjlighet att tillhandahålla eller driva publika telenät eller att för allmänheten tillhandahålla teletjänster (1 kap. 4 § LOU).

Med tjänstekoncession avses ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten (2 kap. 17 § LOU).

Avtalet

I Avtalet anges bl.a. följande.

4. Struktur och Parternas åtaganden

- a) Kommunen ska etablera ett nytt stamnät som ett komplement till befintligt stamnät. Kommunen är ägare av detta stamnät.
- b) Längs med nytt stamnät enligt a) ska Kommunen, på uppdrag av IP-Only, samförlägga kanalisation avsett för spridningsnät. Kanalisationen ska ägas av IP-Only.

- c) Kommunen har tio tekniknoder och vid behov avser Kommunen, efter överenskommelse mellan Parterna, etablera nya och tillhandahålla tekniknod avsedda för IP-Onlys aktiva utrustning i området.
- d) Kommunen ska tillhandahålla två fiberpar mellan IP-Onlys stamnät och första tekniknoden inom Kommunen.
- e) För koppling av stamledningar inom Kommunen ska Kommunen tillhandahålla två fiberpar mellan respektive tekniknod.
- g) IP-Only ska etablera, äga och ansvara för allt spridningsnät med tillhörande aktiv utrustning.
- h) IP-Only har rätt att ansluta villor, fritidshus, mobilmaster, lägenheter m.m. i närliggande kommuner.
- i) IP-Only ska ansluta de av Kommunen avropade kommunala punkterna och leverera dessa via ett svartfiberpar mellan kommunal punkt och närmaste tekniknod.
- j) Ersättning för samtliga åtgärder enligt ovan regleras i punkt 8.

5. IP-Onlys affärsmodell

IP-Only ska under kampanjperioden erbjuda 100 procent av fastighetsägarna i området en fiberanslutning.

7. Kommunens åtagande; information och beställning

”Kommunen åtar sig att bygga ut stamnät och etablera nya noder, beräknad kostnad ca 20 mnkr, enligt mellan Parterna överenskomna villkor. För att maximera utbyggnadstakt och antal meter grävning utför IP-Only den utbyggnaden i samband med övrig utbyggnad.

Kommunen åtar sig att aktivt medverka vid marknadsföring och information om erbjudandet i Området och att beställa och ansluta minst 15 kommunala punkter under Kampanjperioden.”

8. Ersättningar

- a) IP-Only ska erlægga en avgift till Kommunen om 10 kr/månad för de första tio åren, därefter 20 kr/månad per varje aktiv anslutning inom området. Detta omfattar villor, fritidshus, mobilmaster, lägenheter m.m.
- b) Kommunen ska erlægga en avgift till IP-Only om 1 500 kr/månad, som avser drift- och underhållskostnad, för varje ansluten kommunal punkt. Till detta tillkommer en anslutningskostnad om 20 000 kr/punkt som Kommunen ska erlægga till IP-Only vid påkopplandet av sådan punkt. Dessa priser är villkorade av att minst 15 kommunala punkter avropas under kampanjperioden.
- c) För tillkommande kommunala punkter, utöver de 15 avropade kommunala punkterna, efter kampanjperioden, ska Kommunen erlægga en avgift till IP-Only om 1 500 kr/månad per punkt. Anslutningskostnaden regleras enligt offert utanför tätort och en anslutningskostnad om 20 000 kr/punkt inom tätort.
- d) Beloppen i punkterna a), b) och c) är exklusive moms.
- e) Ersättningar enligt denna punkt omfattar samtliga ersättningar som parterna är skyldiga att erlægga för samtliga åtaganden och tjänster som berörs av detta avtal om inte annat särskilt överenskommits.

Förvaltningsrättens bedömning

Sammanfattning av parternas argumentation

Telia anser att Avtalet är upphandlingspliktigt. Enligt Telia anskaffar Kommunen genom Avtalet arbeten för etablering av nytt stamnät och nya teknisknoder till en beräknad kostnad om 20 miljoner kr av IP-Only, vilket bestrids av Kommunen och IP-Only. Vidare menar Telia att Kommunen åtar sig att beställa och ansluta minst 15 kommunala punkter av IP-Only mot ekonomisk ersättning om minst 7 050 000 kr. Mot detta har Kommunen och

IP-Only i huvudsak invänt att ersättningarna enligt Avtalet i stort tar ut varandra. Vidare gör Telia gällande att delarna i Avtalet som reglerar att IP-Only ska etablera, äga och ansvara för spridningsnät inte innebär kommunal anskaffning, utan utgör kontraktsvillkor. Kommunen och IP-Only å sin sida menar att Avtalets huvudsakliga syfte är att erbjuda bredbandstjänster till fastigheterna i Kommunen, att Avtalet är en tjänstekoncession eftersom IP-Only står den ekonomiska risken för projektet och får huvuddelen av sina ersättningar från slutanvändarna och att Avtalet är en odelbar enhet. Vidare hänvisar Kommunen och IP-Only till teleundantaget i LOU. Telia bestrider att Avtalet är en tjänstekoncession och en odelbar enhet och att teleundantaget är tillämpligt.

Vad omfattar Avtalet?

Förvaltningsrätten konstaterar att Avtalets innebörd i första hand får avgöras på objektiva grunder utifrån avtalsinnehållet, inte utifrån vad parterna har anfört i överprövningsprocessen.

Utifrån Avtalets ordalydelse, huvudsakligen punkt 4 och 7, kan förvaltningsrätten inte komma till annan slutsats än att Kommunen ska bygga ut sitt befintliga stamnät och etablera nya tekniknoder och att IP-Only ska utföra dessa arbeten. Kommunen och IP-Only har inte inkommit med något underlag som ger stöd för påståendet att arbetena kommer att upphandlas senare. Förhållandet att Kommunen tidigare har upphandlat liknande arbeten visar inte att Avtalet inte innebär anskaffning av aktuellt slag. Arbetenas värde uppskattas enligt Avtalet till 20 miljoner kr och ersättningen kan enligt punkt 8 även särskilt överenskommas mellan avtalsparterna. Förhållandet att ersättningsbeloppet inte har preciserats närmare än så, innebär enligt förvaltningsrätten inte att det inte är fråga om ett ekonomiskt villkor i LOU:s bemärkelse.

Det är ostridigt att Kommunen genom Avtalet åtar sig att beställa och ansluta minst 15 kommunala punkter av IP-Only. Enligt Avtalet ska Kommunen för dessa arbeten erlägga dels en anslutningsavgift, dels en månatlig avgift avseende drift och underhåll. Telia har beräknat att Kommunens ersättning till IP-Only i denna del kommer att uppgå till minst 7 050 000 kr. Kommunen och IP-Only har inte ifrågasatt Telias beräkning.

Av Avtalet framgår att IP-Only ska etablera, äga och ansvara för spridningsnät. Förvaltningsrätten konstaterar att det är IP-Only – inte Kommunen – som kommer att bli ägare till spridningsnätet. De delar av Avtalet som reglerar att IP-Only ska etablera, äga och ansvara för spridningsnät innebär därmed inte att Kommunen anskaffar vara, tjänst eller byggtreprenad. Omständigheterna att Kommunen har ett intresse av att samtliga fastigheter i Kommunen får tillgång till bredband och att IP-Onlys spridningsnät kan möjliggöra detta, medför inte att det är fråga om kommunal anskaffning.

Det har inte framkommit annat än att avgifterna som IP-Only ska utge till Kommunen enligt punkt 8 a i Avtalet avser ersättning för nyttjande av stamnätet m.m. Då avgifterna således är att hänföra till annat än Kommunens anskaffning, ska avgifterna inte beaktas vid bedömningen av Kommunens ersättning till IP-Only med anledning av anskaffningen.

Vid angivna förhållanden finner förvaltningsrätten att Avtalet innebär att Kommunen anskaffar arbeten avseende utbyggnad och etablering av dels stamnät och tekniknoder, dels åtminstone 15 kommunala punkter för sammanlagt cirka 27 miljoner kr av IP-Only. Avtalet omfattar även delar som inte innebär att Kommunen anskaffar vara, tjänst eller byggtreprenad.

Fråga är då om Avtalet kan undantas från LOU:s tillämpningsområde på de av Kommunen och IP-Only anförda grunderna.

Är Avtalet en koncession?

Såvitt det är upplyst i målet står det operatörer på telemarknaden fritt att etablera spridningsnät och hyra in sig i Kommunens stamnät. Det har vidare inte framkommit att Avtalet ger IP-Only rätt att nyttja de kommunala punkterna som Kommunen anskaffar. Därmed är det inte visat att IP-Onlys ersättning för anskaffningen enligt Avtalet helt eller delvis utgörs av en rätt att utnyttja tjänsterna. Förvaltningsrätten konstaterar vidare att de ekonomiska risker som Kommunen och IP-Only gör gällande att IP-Only står är att hänföra till etableringen av spridningsnätet, som IP-Only kommer att äga, och inte till Kommunens anskaffning enligt Avtalet. Vid angivna förhållanden är Avtalet inte en tjänstekoncession. Avtalet är inte heller en byggkoncession.

Är teleundantaget i 1 kap. 4 § LOU tillämpligt på Avtalet?

Kammarrätten i Stockholm har i dom den 7 september 2010 i mål nr 143-10 funnit att verksamhet som består av uthyrning av s.k. svart fiber, plats i knutpunkter och antennplatser till operatörer och företag som behöver datakommunikation utgör tillhandahållande och drift av ett publikt telenät i den mening som avses i 1 kap. 4 § LOU. Enligt kammarrätten är syftet med huvudsaklighetskriteriet i 1 kap. 4 § LOU att utöka undantagets räckvidd, snarare än att inskränka det genom att undvika att den upphandlande myndigheten drabbas av ”smittningseffekter” från den inte undantagna verksamheten.

Förvaltningsrätten finner följande utrett i målet. Kommunens stamnät är ett svartfibernät. Operatörer på telemarknaden, såsom IP-Only och Telia, har möjlighet att ansluta sina lokala spridningsnät till stamnätet i dess tekniknoder mot ersättning. Avtalet avser beloppsmässigt till övervägande del anskaffning av arbeten hänförliga till stamnätet och nya tekniknoder.

Vid angivna förhållanden bedömer förvaltningsrätten att Kommunen bedriver sådan verksamhet som omfattas av 1 kap. 4 § LOU och att Avtalet huvudsakligen är att hänföra till denna verksamhet. Uppgiften om att Kommunen inte är anmäld som operatör hos Post- och telestyrelsen eller vad som framkommit i övrigt förändrar inte bedömningen av Kommunens verksamhet eller Avtalets syfte. Teleundantaget är därmed tillämpligt på Avtalet.

Slutsats

Eftersom teleundantaget är tillämpligt, omfattas Avtalet inte av LOU. Avtalets giltighet kan därmed inte överprövas enligt LOU. Ansökan ska därför avvisas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1D).

Magnus Wickström

Rådman

Föredragande: Carl Hultsberg

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.